

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2019 оны ... дүгээр
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ОРОН СУУЦНЫ ТУХАЙ
/Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь орон сууц хөгжүүлэх үйл ажиллагаа, орон сууцны ашиглалтыг сайжруулах оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх замаар сууц өмчлөгчийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг хангах эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн баталгааг төрөөс хангахтай холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Орон сууцны тухай хууль тогтоомж

2.1.Орон сууцны тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль, Иргэний хууль, Барилгын тухай хууль, Газрын тухай хууль, Хот байгуулалтын тухай хууль, Хот суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай хууль, Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Орон сууц хувьчлах тухай хууль, Эрчим хүчний тухай хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль ашиглалтын шаардлага хангахгүй орон сууцыг буулган шинээр барихтай холбогдох харилцаанд үйлчлэхгүй. Энэхүү харилцааг Хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай хуулиар зохицуулна.

3.3.Орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөтэй холбоотой энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад асуудлыг Хот байгуулалтын тухай хуулиар зохицуулна.

3.4.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдсон харилцааг Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай, Эрчим хүчний тухай, Харилцаа холбооны тухай хуулиудаар, олон айлын орон сууцны орчны газартай холбогдох харилцааг Газрын тухай хуулиар тус тус зохицуулна.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр, томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1."орон сууц" гэж хүн суурьшин амьдрах зориулалттай олон айлын эсхүл нэг айлын сууцны барилгыг;

4.1.2."сууц" гэж орон сууцны барилга дах нэг өрх амьдрах зориулалттай, нэг буюу хэд хэдэн өрөө бүхий цогцолбор, гэрийг;

4.1.3.“орчны газар” гэж тухайн орон сууцны оршин суугчдад зориулагдсан ногоон байгууламж, хүүхдийн тоглоомын талбай, сүүдрэвч, гэрэлтүүлэг, явган хүний зам, гарц, автозам, автомашины зогсоол, тэдгээртэй адилтгах байгууламж бүхий газрыг;

4.1.4.“орон сууц хөгжүүлэх үйл ажиллагаа” гэж орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлэх, түүний дэд бүтцийг сайжруулах, хөгжүүлэх арга хэмжээг;

4.1.5.“орон сууц өмчлөгч” гэж тухайн орон сууцыг захиран зарцуулах эрх бүхий иргэн, хуулийн этгээд, төрийн эрх бүхий байгууллагыг;

4.1.6.“сууц өмчлөгч” гэж тухай сууцыг захиран зарцуулах эрх бүхий иргэн, хуулийн этгээд, төрийн эрх бүхий байгууллагыг;

4.1.7.“оршин суугч” гэж тухайн сууцанд байнга болон түр оршин сууж буй сууц өмчлөгч, эсхүл түрээслэх, хөлслөх болон бусад гэрээний үндсэн дээр оршин сууж буй этгээдийг;

4.1.8.“орон сууцны ашиглалтын байгууллага” гэж энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан үйлчилгээг эрхлэхээр сонгон шалгаруулалтад оролцон шалгарч, энэ хуулийн 15.4-т заасан гэрээг байгуулсан хуулийн этгээдийг;

4.1.9.“хэрэглэгч” гэж Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн 3.1.13, Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.19, Харилцаа, холбооны тухай хуулийн 3.1.6-д заасан иргэн, хуулийн этгээдийг;

4.1.10.“сууц өмчлөгчид ногдох хэсэг” гэж орон сууцны дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээтэй холбогдох зардлыг санхүүжүүлэхэд тухайн сууц өмчлөгчийн оролцох хувь хэмжээг;

4.1.11.“зорилтот бүлгийн иргэн” гэж хууль тогтоомжид орон сууцаар хангах, орон сууцны нөхцөлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэхээр тодорхойлсон иргэнийг;

4.1.12.“түрээслэгч” гэж гэрээний үндсэн дээр сууц, орон сууцыг эзэмшиж, ашиглаж буй иргэн, хуулийн этгээдийг;

4.1.13.“түрээсийн орон сууц, сууц” гэж түрээсийн гэрээний үндсэн дээр ашиглаж байгаа орон сууцны барилга, сууцыг;

4.1.14.“олон айлын орон сууц” гэж хоёр ба түүнээс дээш сууцны зориулалттай барилгыг;

4.1.15.“түгээх шугам сүлжээ” гэж Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуулийн 3.1.7, Эрчим хүчний тухай хуулийн 3.1.14-д заасныг;

4.1.16.“сууц өмчлөгчдийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө” гэж Иргэний хуулийн 142 дугаар зүйлд заасныг;

4.1.17.“орон сууц хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө” гэж хот, хосгоны хүн амын эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн хот байгуулалтын үйл ажиллагааны үндсэн баримт бичгийг;

4.1.18.“орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн төлөвлөгөө” гэж хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу тухайн нутаг

дэвсгэрт орон сууц, түүний дэд бүтэц, орчны тохижилт, ногоон байгууламж, нийгмийн үйлчилгээний барилга, байгууламжийг иж бүрнээр нарийвчлан тодотгож төлөвлөсөн хот байгуулалтын үйл ажиллагааны баримт бичгийг;

4.1.19.“орон сууцны хороолол” гэж орон сууцны хэд хэдэн бичил хорооллоос бүрдсэн 30000-аас доошгүй оршин суугчтай, 80,0 га газраас доошгүй талбай бүхий орон зайн цогцолбор хот төлөвлөлтийн нэгжийг;

4.1.20.“орон сууцны бичил хороолол” гэж орон сууцны хэд хэдэн барилгаас бүрдсэн 8000-аас доошгүй оршин суугчтай, 10,0 га газраас доошгүй талбайд эрх бүхий байгууллагын баталсан хот байгуулалтын баримт бичигт төлөвлөгдсөн, зориулалтын бүсчлэлийн дагуу хотын нутаг дэвсгэрт шинээр бий болох суурьшлыг.

5 дугаар зүйл.Төрөөс орон сууцны талаар баримтлах зарчим

5.1.Төрөөс орон сууцны талаар дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.иргэд эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлагыг хангасан орон сууцаар өөрсдийгөө хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх;

5.1.2.орон сууцны хотхон, хороолол, түүний дэд бүтцийг хот байгуулалтын баримт бичигт үндэслэн төлөвлөх, барьж байгуулах, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх, татварын бодлогоор дэмжих;

5.1.3.байгаль орчинд ээлтэй, эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон орон сууцыг дэмжих;

Тайлбар: ногоон орон сууц” гэж хүний эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд сөрөг нөлөөгүй материал ашигласан, дулааны алдагдал хамгийн бага байх хийцтэй, агаарт ялгаруулах хаягдал бага халаалтын шийдэлтэй, эрчим хүч, нөөцийн хэмнэлтийн хувьд үр ашигтай, хур тунадасны усыг хуримтлуулж ашиглах, хаягдал бохир усаа цэвэрлэж зайлуулах технологи бүхий, тав тухтай орчныг бүрдүүлсэн орон сууцны барилгыг ойлгоно.

5.1.4.зорилтот бүлгийн иргэдийн орон сууцны хангамж, нөхцөлийг сайжруулахад дэмжлэг, хөнгөлөлт үзүүлэх;

5.1.5.гэр хорооллыг тохижсон гэр, сууцны хороолол болгон хөгжүүлэх;

5.1.6.орон сууцны ашиглалтыг сайжруулах оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ОРОН СУУЦНЫ ТАЛААРХ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН БҮРЭН ЭРХ

6 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

6.1.Улсын Их Хурал орон сууцны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1.орон сууц, түүний дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд төрөөс олгох хөрөнгийн хэмжээг тогтоох;

6.1.2.зорилтот бүлгийн иргэдийг орон сууцаар хангах төрийн бодлогыг тодорхойлох, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

6.1.3.гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр орон сууц барих, засварлах асуудлыг шийдвэрлэх, хөрөнгө оруулагчтай гэрээ байгуулах эрх олгох;

6.1.4.хууль тогтоомжид заасан бусад.

7 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрх

7.1.Засгийн газар орон сууцны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1.төрөөс орон сууцны талаар баримтлах бодлогын хүрээнд орон сууц, түүний дэд бүтцийг хөгжүүлэх хөтөлбөр батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

7.1.2.зорилтот бүлгийн иргэдэд орон сууцны дэмжлэг үзүүлэх журмыг батлах;

7.1.3.орон сууцны санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгох арга хэмжээ авах;

7.1.4.орон сууцны талаарх хууль, тогтоомжийг хэрэгжүүлэх;

7.1.5.зорилтот бүлгийн иргэдийг орон сууцаар хангах бодлогыг хэрэгжүүлэх хуулийн этгээдийг байгуулж ажиллуулах, дүрмийг батлах.

8 дугаар зүйл.Орон сууцны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

8.1.Орон сууцны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага орон сууцны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1.төрөөс орон сууцны талаар баримтлах бодлого, орон сууц, түүний дэд бүтцийг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг боловсруулах, батлуулах, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих;

8.1.2.төрийн өмчийн түрээсийн орон сууцны санг бүрдүүлэх, ашиглахад шаардагдах хөрөнгийг шийдвэрлүүлэх;

8.1.3.олон айлын орон сууцны дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээний үнэ тарифыг тооцох аргачлалыг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

8.1.4.зорилтот бүлгийн иргэдэд орон сууцны дэмжлэг үзүүлэх журмын төслийг боловсруулах, батлуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

8.1.5.орон сууцны төлөвлөлт, ашиглалтын норм, дүрэм, журам батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

8.1.6.орон сууцны ашиглалт хариуцах хуулийн этгээдийг сонгон шалгаруулах журмыг батлах;

8.1.7.төрийн болон орон нутгийн өмчийн орон сууцыг түрээслэх төлбөрийг иргэдийн амьжиргааны түвшинтэй уялдуулан жил бүр шинэчлэн тогтоох;

8.1.8.төрийн өмчийн түрээсийн орон сууцанд зорилтот бүлгийн иргэдийг хамруулах журмыг батлах.

9 дүгээр зүйл.Орон сууцны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх

9.1.Орон сууцны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.төрөөс орон сууцны талаар баримтлах бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, зохион байгуулах;

9.1.2.орон сууцны төлөвлөлт, ашиглалтын норм, дүрэм, журам, стандартын төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

9.1.3.орон сууц, түүний дэд бүтцийг хөгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийн санал боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

9.1.4.олон айлын орон сууцны дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, засвар үйлчилгээний үнэ, тарифыг тооцох аргачлалыг боловсруулах, батлуулах;

9.1.5.аймаг, нийслэлийн Засаг дарга орон сууцны ашиглалтын байгууллагын удирдлагатай байгуулах гэрээний жишиг загварыг боловсруулж, батлах;

9.1.6.орон сууцны мэдээллийн сан бүрдүүлэх, хөтлөх, иргэн, байгууллагыг мэдээ, мэдээллээр хангах.

10 дугаар зүйл.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын бүрэн эрх

10.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал орон сууцны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.1.нутаг дэвсгэртээ орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулах болон зорилтот бүлгийн иргэдийг орон сууцаар хангах бодлогыг тодорхойлох, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

10.1.2.Засаг даргын өргөн мэдүүлснээр нутаг дэвсгэртээ орон сууц хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө, орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн төлөвлөгөөг батлах;

10.1.3.орон сууц хөгжүүлэх үйл ажиллагаанд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн төсвөөс зарцуулах хөрөнгийг хэлэлцэж батлах;

10.1.4.орон нутгийн өмчийн түрээсийн орон сууцны сан бүрдүүлэх хөрөнгийг шийдвэрлэх;

10.1.5.энэ хуулийн 10.2.3-д заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх талаар зохиосон ажил, үр ашгийн тайлан, нэгдсэн тооллогын дүнг жил бүр хэлэлцэж, дүгнэлт, чиглэл өгөх;

10.1.6.тухайн орон нутагт орон сууц хөлслөх, түрээслүүлэх үйлчилгээ эрхлэх иргэн, хуулийн этгээдийн дагаж мөрдөх журмыг батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих.

10.2.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга орон сууцны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.2.1.нутаг дэвсгэртээ орон сууц хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө болон орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өргөн мэдүүлэх, батлуулах;

10.2.2.орон сууцны хөтөлбөрийн боловсруулах, батлуулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

10.2.3.энэ хуулийн 20.3-т заасан олон айлын орон сууцны барилгад хамаарах ус, дулаан дамжуулах төв, түгээх сүлжээ, бохир усны гаргалгааны шугам, тэдгээртэй холбогдох байгууламж, орчны тохижилт, хорооллын доторх автозамыг орон нутгийн өмчид бүртгэж авах;

10.2.4.энэ хуулийн 10.2.3-т заасан өмчийг ашиглах, засвар үйлчилгээ хийх зардлыг үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн хуримтлал болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх;

10.2.5.орон сууцны тооллого хийх, паспортжуулах, гэрчилгээжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

10.2.6.орон сууц хөгжүүлэх үйл ажиллагааны санхүүжилтийг шийдвэрлүүлэх;

10.2.7.орон нутгийн өмчийн түрээсийн орон сууцны сан бүрдүүлэх, нэмэгдүүлэх хөрөнгийг шийдвэрлүүлэх;

10.2.8.орон сууцны ашиглалтын байгууллагын үйл ажиллагаа, энэ хуулийн 8.1.3-т заасан үйлчилгээний үнэ, тарифын талаар хэрэглэгчийн гаргасан гомдол, санал, хүсэлтийг хүлээн авах нэгдсэн төвийг байгуулж ажиллуулах, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих;

10.2.9.олон айлын орон сууцны барилгын ашиглалтын хугацааны 15 жил тутамд барилгын ашиглалтын төлөв байдалд барилга байгууламжийн техникийн улсын хяналт хэрэгжүүлэгч байгууллагаар дүгнэлт гаргуулах, холбогдох арга хэмжээг авах;

10.2.10.энэ хуулийн 15.2-т заасан сонгон шалгаруулалтад оролцох хуулийн этгээдийг хариуцах орон сууцны барилга, объектуудтай танилцах боломжоор бүрэн хангах;

10.2.11.хууль тогтоомжид заасны дагуу орон сууцанд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

10.2.12.тухайн нутаг дэвсгэрийнхээ орон сууц, инженерийн шугам сүлжээ, барилга, байгууламжийн мэдээллийн санг хөтлөх, иргэн, хуулийн этгээдийг мэдээллээр хангах;

10.2.13.орон сууцны ашиглалтын байгууллагаас хэрэглэгчтэй байгуулах гэрээний загварыг боловсруулах, батлах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ОРОН СУУЦ ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

11 дүгээр зүйл.Орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө

11.1.Орон сууц, түүний дэд бүтцийг шинээр барих, шинэчлэх, өргөтгөх арга хэмжээг орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлнэ.

11.2.Орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд төв, суурин газрын гэр хороолол, шинээр баригдах орон сууцны хороолол, барилгажсан хэсэг дэх орон сууцны хорооллыг хамруулна.

11.3.Орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд орон сууц, түүний дэд бүтэц, орчны тохижилт, ногоон байгууламж, нийгмийн үйлчилгээний барилга байгууламжийн байршлыг иж бүрнээр тусгана.

11.4.Орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулахад дараах шаардлагыг биелүүлнэ:

11.4.1.тухайн нутаг дэвсгэрт орон сууцыг дэд бүтэцтэй нь хамт төлөвлөж хөгжүүлэх, орон сууц нэмж барихад түүнийг дэд бүтцийн сүлжээнд үр ашигтайгаар холбох;

11.4.2.оршин суугчдын эрүүл ахуй, аюулгүй байдлыг хангах;

11.4.3.хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөө, үр дагавар гаргуулахгүй байх;

11.4.4.орон сууцны хорооллын доторхи инженерийн шугам сүлжээг хонгилын системээр төлөвлөх;

11.4.5.хуульд заасан бусад.

11.5.Хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулна.

11.6.Иргэн, хуулийн этгээдэд орон сууцны зориулалтаар газар эзэмшүүлэх, ашиглуулах, өмчлүүлэхэд орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу шийдвэрлэнэ.

12 дугаар зүйл.Орон сууц хөгжүүлэх үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх

12.1.Орон сууц, түүний дэд бүтцийг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг дараах эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ:

12.1.1.улсын болон орон нутгийн төсвөөс олгох хөрөнгө;

12.1.2.олон улсын байгууллага, гадаад улс, Монгол Улсын болон гадаад улсын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний хандив, тусламж, хөрөнгө оруулалт;

12.1.3.зээлийн үйл ажиллагааны орлого;

12.1.4.үнэт цаасны арилжаанаас олсон орлого;

12.1.5.бусад эх үүсвэр.

13 дугаар зүйл.Түрээсийн орон сууцны сан бүрдүүлэх

13.1.Түрээсийн орон сууц нь төрийн, орон нутгийн, хувийн өмчийн гэсэн хэлбэртэй байна.

13.2.Төрийн өмчийн түрээсийн орон сууцны санг бүрдүүлэх асуудлыг орон сууцны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага, орон нутгийн өмчийн түрээсийн орон сууцны санг бүрдүүлэх асуудлыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хариуцна.

14 дүгээр зүйл. Зорилтот бүлгийн иргэдийг орон сууцаар хангах чиг үүрэг бүхий хуулийн этгээдийн бүрэн эрх

14.1. Зорилтот бүлгийн иргэдийг орон сууцаар хангах чиг үүрэг бүхий төрийн өмчит хуулийн этгээд нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1. зорилтот бүлгийн иргэдэд зориулсан орон сууцны төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

14.1.2. зорилтот бүлгийн иргэдэд зориулсан орон сууцыг захиалан бариулах, худалдан авах, худалдан борлуулах, түрээслүүлэх;

14.1.3. гадаад, дотоодын хөрөнгийн зах зээлээс санхүүжилтийн эх үүсвэрийг татах замаар мөнгөн хөрөнгийн тогтвортой сан бүрдүүлэх;

14.1.4. зорилтот бүлгийн иргэдийг ипотекийн зээлд хамруулах ажлыг зохион байгуулах;

14.1.5. хууль тогтоомжид нийцүүлэн бонд, хувьцаанд хөрвөх өрийн хэрэгсэл гаргах;

14.1.6. түрээсийн болон зээлийн хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас, барьцаат үнэт цаас гаргах;

14.1.7. иргэдийг төрийн өмчийн түрээсийн орон сууцанд хамруулах ажлыг зохион байгуулах.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ОРОН СУУЦНЫ АШИГЛАЛТ

15 дугаар зүйл. Орон сууцны ашиглалтын байгууллага

15.1. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга сум, алслагдсан дүүрэг, дагуул, хаяа хот, тосгоны хүн амыг ус, дулаанаар хангах, түгээх, хэрэглээнээс гарсан бохир усыг татан зайлуулах үйл ажиллагааг эрхэлж байгаа хуулийн этгээдэд тухайн нутаг дэвсгэр дэх орон сууцны ашиглалтыг сонгон шалгаруулалтгүйгээр, гэрээ шууд байгуулан хариуцуулна.

15.2. Нийслэлийн Засаг дарга, энэ хуулийн 15.1-д зааснаас бусад дүүрэг, хороонд орон сууцанд амьдардаг 5000-аас доошгүй өрхөд орон сууцны ашиглалтын нэг байгууллага байхаар үйлчлэх хүрээг тогтоож, энэхүү хуулийн 8.1.6-д заасан журмын дагуу орон сууцны ашиглалтын байгууллагыг сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулж ажиллуулна.

15.3. Инженерийн төвлөрсөн бус хангамжтай нэг айлын сууцны хотхоны оршин суугчид хүсэлт гаргасан тохиолдолд аймаг, нийслэлийн Засаг дарга энэхүү хуулийн 8.1.6-д заасан журмын дагуу орон сууцны ашиглалтын байгууллагыг сонгон шалгаруулж ажиллуулж болно.

15.4. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга орон сууцны ашиглалтын байгууллагатай 5 жилийн хугацаатай гэрээ байгуулна.

15.5. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга орон сууцны их болон урсгал засварын төлөвлөгөөг батлах бөгөөд энэ нь орон сууцны ашиглалтын байгууллагатай байгуулах гэрээний салшгүй хэсэг байна.

15.6.Энэ хуулийн 15.4-т заасан гэрээний хэрэгжилтийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хагас жил тутамд дүгнэж, гэрээг сунгах, цуцлах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

15.7.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагатай байгуулсан гэрээний хэрэгжилтийг энэ хуулийн 10.2.8-д заасан төвд хэрэглэгчээс ирүүлсэн гомдол, санал, 15.5-д заасан төлөвлөгөөний биелэлтэд үндэслэн дүгнэнэ.

15.8.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга сууц өмчлөгчдийн хүсэлтээр, шаардлагатай тохиолдолд санаачлагаараа орон сууцны ашиглалтын байгууллагын үйл ажиллагаанд эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаар хяналт, шалгалт хийлгэж, дүгнэлт гаргуулна.

15.9.Орон сууцны ашиглалтын байгууллага нь дараах нэгжтэй байна:

15.9.1.барилгын засвар, ашиглалт хариуцсан нэгж;

15.9.2.инженерийн хангамжийн засвар, ашиглалт хариуцсан нэгж;

15.9.3.үйлчилгээ хариуцсан нэгж;

15.9.4.захиргаа, санхүүгийн нэгж.

16 дугаар зүйл.Орон сууц ашиглалтын байгууллагын үйл ажиллагаа

16.1.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын барилгын засвар, ашиглалт хариуцсан нэгж нь дараах үйл ажиллагааг эрхэлнэ:

16.1.1.орон сууцны барилга, түүний хийц, бүтээц, дээвэр, нүүр тал /фасад/, орц, хонгил, агааржуулалтын системийн урсгал болон их засвар;

16.1.2.цонх, хаалганы дулаалга, цоож, холбоо, дохиоллын систем, түүний засвар үйлчилгээ;

16.1.3.цахилгаан шатны урсгал болон их засвар, засвар үйлчилгээ;

16.1.4.орон сууцны барилгын орчны тохижилт, засвар, арчлалт;

16.1.5.орон сууцны үндсэн хийц, бүтээцийн чанарыг хэвээр хадгалах, насжилтыг уртасгах арга хэмжээг авах.

16.2.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын инженерийн хангамжийн засвар, ашиглалт хариуцсан нэгж нь дараах үйл ажиллагааг хариуцна:

16.2.1.орон сууцны түгээх сүлжээ;

16.2.2.түгээх сүлжээний горим тохируулга;

16.2.3.түгээх сүлжээний угаалга;

16.2.4.ус, дулааны алдагдлыг бууруулах;

16.2.5.ус, дулааны горимд хяналт тавих.

16.3.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын үйлчилгээ хариуцсан нэгж нь дараах үйл ажиллагааг хариуцна:

16.3.1.орц, хонгил, авто зогсоол, орчны тохижилтын өдөр тутмын цэвэрлэгээ, үйлчилгээ;

16.3.2.ахуйн хог хаягдал болон орон сууцны ашиглалтын мэргэжлийн байгууллагын засвараас гарсан хог хаягдлыг татан зайлуулах;

16.3.3.харуул, хамгаалалт;

16.3.4.орон сууцны бусад үйлчилгээ /барилгын нүүр тал /фасад/-ын шилэн хийцийн угаалга арчилгаа, оршин суугчдад зориулсан саун, бассейн, фитнес, үл хөдлөх хөрөнгийн түрээс гм/.

16.4.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын захиргаа, санхүүгийн нэгж нь тус байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагааг зохион байгуулж удирдана.

17 дугаар зүйл.Орон сууцны ашиглалтын байгууллагын эрх, үүрэг, хориглох зүйл

17.1. Орон сууцны ашиглалтын байгууллага дараах эрхтэй.

17.1.1.сууц өмчлөгчдийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд учруулсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлэх;

17.1.2.сууц өмчлөгч нь барилгын техникийн хяналт хэрэгжүүлэгч байгууллагаас тавьсан шаардлагын дагуу гүйцэтгэх засвар, үйлчилгээг хийгээгүй бол орон сууц ашиглалтын байгууллага нь тухайн ажлыг хийж гүйцэтгэн, гарсан зардлыг тухайн өмчлөгчөөр нөхөн төлүүлэх;

17.1.3.дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг бусдад түрээслүүлэх асуудлаар тухайн орон сууцны сууц өмчлөгчдөөс бичгээр санал авч, олонхи нь дэмжсэн тохиолдолд гэрээ байгуулж, түрээслүүлэх;

17.1.4.энэ хуулийн 18.3-т заасныг зөрчсөн иргэн, хуулийн этгээдийн ус, дулаан, цахилгаан хангамжийг таслах, гарсан хохирлыг төлүүлэх, төлөвлөлтийн шаардлагыг хангуулах.

17.2.Орон сууц ашиглалтын байгууллага дараах үүрэгтэй.

17.2.1.мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд даатгуулсан байх;

17.2.2.орон сууцны барилгын ашиглалтын баримт бичгийг баяжуулж, хувийн хэрэг хөтөлж, хадгалах;

17.2.3.орон сууцны барилгын гадна хана /фасад/-ыг өөрчлөх тохиолдолд аймаг, нийслэлийн ерөнхий архитектортой зөвшилцөх;

17.2.4.энэ хуулийн 20.2-т заасан үндсэн хөрөнгөд элэгдэл тооцож, хуримтлал бүрдүүлэх;

17.2.5.хангагч байгууллагаас орон сууцны түгээх шугам сүлжээг ашиглан борлуулсан бүтээгдэхүүний төлбөрт ногдох шимтгэлийг нэхэмжлэх, Орон сууцны засвар, арчлалтын санд төвлөрүүлэх ажлыг хариуцах;

17.2.6.энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан үйл ажиллагааг эрхлэх хүрээнд хэрэглэгч бүртэй гэрээ байгуулах, уг гэрээний хэрэгжилтийг хариуцах, тайлагнах;

17.2.7.хэрэглэгчтэй байгуулсан гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс учирсан хохирлыг хариуцах;

17.2.8.энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан ажил, үйлчилгээг эрхлэх хүрээнд холбогдох хуульд заасан тусгай зөвшөөрөлтэй байх;

17.2.9.байнгын, тасралтгүй ажиллагаатай дуудлага хүлээн авах төвийг ажиллуулж, хэрэглэгчийн хүсэлт, гомдол, саналыг хүлээн авах, шийдвэрлэх ажлыг шуурхай зохион байгуулах;

17.2.10.ус, дулаан түгээх, хэрэглээнээс гарсан бохир усыг татан зайлуулах үйлчилгээг энэ хуулийн 20.1-д заасан хэрэглэгчийн тоног төхөөрөмж хүртэл хариуцах;

17.2.11.түгээх сүлжээ, сууц өмчлөгчдийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, үйлчилгээг батлагдсан норм, нормативын дагуу чанартай хийж гүйцэтгэж, ашиглалтын хэвийн үйл ажиллагааг хангах;

17.2.12.орон сууцны барилгын хийц, бүтээцэд ан цав, цууралт үүсэх зэрэг ноцтой эвдрэл, гэмтэл гарсан тохиолдолд барилгын техникийн хяналт хэрэгжүүлэгч байгууллагад хандаж, дүгнэлт гаргуулж, холбогдох арга хэмжээг авах;

17.2.13.орон сууцны урсгал болон их засварын төлөвлөгөөний төслийг боловсруулах, холбогдох байгууллагаар батлуулж, хэрэгжүүлэх;

17.2.14.оршин суугч нь эзгүй үед сууцанд ус алдах, гал гарах зэрэг бусад оршин суугчдын аюулгүй байдал, эд хөрөнгөд хохирол учруулахуйц эвдрэл гэмтэл гарсан тохиолдолд зайлшгүй шаардлагатай гэж үзвэл тухайн сууцанд нэвтрэн орж эвдрэл, гэмтлийг арилгаж болох бөгөөд энэ тухай оршин суугчдын болон цагдаагийн байгууллагын төлөөлөгчийг байлцуулан акт үйлдэж эзгүй байсан оршин суугчийн эд хөрөнгийг хамгаалах арга хэмжээ авах;

17.2.15.хэрэглэгч гэрээт мэргэжлийн байгууллагаар засвар, үйлчилгээ хийлгэх үед хэрэглэгчийн орон сууцны ус, дулаан, цахилгаан хангамжийг таслах шаардлага гарсан нөхцөлд түүний захиалга, хүсэлтийг үндэслэн таслалт, холболтыг саадгүй, нэн даруй хийж, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих.

17.3.Орон сууц ашиглалтын байгууллагад дараах үйл ажиллагааг хориглоно.

17.3.1.орон сууцны орчны зам, талбайн хөдөлгөөнийг засвар, үйлчилгээ хийхээс бусад тохиолдолд хааж, бусдад саад учруулах;

17.3.2.орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар ашиглах, зарцуулах;

17.3.3.сууц өмчлөгчдөөс үндэслэлгүй төлбөр, хураамж нэхэмжлэх;

17.3.4.орон сууцны техникийн өрөөний зориулалтыг өөрчлөх.

18 дугаар зүйл.Сууц өмчлөгчийн эрх, үүрэг, хориглох зүйл

18.1.Сууц өмчлөгч нь дараах эрхтэй:

18.1.1.дангаар өмчлөх сууцаа захиран зарцуулах;

18.1.2.орон сууц ашиглалтын байгууллагаас норм, дүрэм, журам, стандартын шаардлагад нийцсэн үйлчилгээ авах, үйлчлүүлэх;

18.1.3.орон сууц ашиглалтын байгууллагыг сонгон шалгаруулахад оролцох, үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

18.1.4.засвар, үйлчилгээний хөлс, зардал үндэслэлтэй эсэх талаар аймаг, нийслэлийн Засаг даргад гомдол, санал гаргаж шийдвэрлүүлэх;

18.1.5.үндэслэлгүй төлбөр, хураамжийг төлөхөөс татгалзах, учирсан хохирлоо нөхөн тооцуулах;

18.1.6.орон сууцаа сайн дурын даатгалд даатгуулах;

18.1.7.хуульд заасан бусад эрх.

18.2.Сууц өмчлөгч нь дараах үүрэгтэй:

18.2.1.энэ хуулийн 8.1.3-т заасан аргачлалын дагуу тогтоосон хураамжийг төлөх;

18.2.2.өөрийн сууцны доторхи засвар, үйлчилгээний зардлыг бүрэн хариуцах;

18.2.3.хангагч байгууллагаар үйлчлүүлсэн үйлчилгээний төлбөр, хураамжийг тогтоосон тарифын дагуу төлөх;

18.2.4.гэр бүлийн гишүүд, эсхүл өөрийнх нь сууцыг эзэмшиж байгаа этгээд бусдын сууцанд болон дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд хохирол учруулбал уг хохирлыг нөхөн төлөх;

18.2.5.сууцаа бусдад эзэмшүүлж, ашиглуулж байгаа бол эзэмшигч, ашиглагчийн гүйцэтгээгүй үүргийг гүйцэтгэх;

18.2.6.сууц өмчлөх эрхээ бусдад шилжүүлэхдээ орон сууц ашиглалтын байгууллагадаа мэдэгдэх;

18.2.7.бусдын амгалан, тайван амьдрах нөхцлийг алдагдуулахгүй байх;

18.2.8.дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах, хамгаалах;

18.2.9.сууц худалдан авахдаа уг сууцтай холбоотой биелэгдээгүй үүрэг байгаа эсэхийг холбогдох этгээдээс магадлах, уг үүргийг биелүүлээгүйгээс үүсэх үр дагаврыг өөрөө бүрэн хариуцах;

18.2.10.орон сууцны барилга, инженерийн шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжид эвдрэл, гэмтэл гарсан тухай бүр орон сууц ашиглалтын байгууллагад мэдэгдэж засвар, үйлчилгээ хийх хүнийг саадгүй нэвтрүүлэх;

18.2.11.хуульд заасан бусад үүрэг.

18.3.Орон сууцны зориулалт, төлөвлөлт, үндсэн бүтээц, хийц, инженерийн шугам сүлжээг анхны зураг төслөөс өөрчлөх, нэмэлт ачаалал өгч давхарлах, өргөтгөл хийхийг хориглоно.

19 дүгээр зүйл.Орон сууцны бүртгэл

19.1.Орон сууцны бүртгэлийн үйл ажиллагаа нь нэгдсэн болон тухайлсан бүртгэлийн төрөлтэй байна.

19.2.Орон сууцны нэгдсэн бүртгэлийг орон сууцны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага эрхэлнэ.

19.3.Орон сууцны тухайлсан бүртгэлийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга эрхэлнэ.

19.4.Орон сууцны нэгдсэн бүртгэлд дараах зүйлийг тусгана:

19.4.1.улсын орон сууцны нөөцийн сангийн мэдээлэл;

19.4.2.ашиглалтын шаардлага хангахгүй орон сууцны мэдээлэл;

19.4.3.орон сууцны эрэлт, нийлүүлэлтийн судалгаа;

19.4.4.орон сууцны ипотекийн зээлийн мэдээлэл;

19.4.5.хуульд заасан бусад.

19.5.Орон сууцны тухайлсан бүртгэлд дараах зүйлийг тусгана:

19.5.1.орон сууцны иж бүрэн зураг, төсөл;

19.5.2.сууц бүрийн дугаар, сууцны нийт талбайн хэмжээ, өрөөний тоо, сууц өмчлөгчийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, түүний өмчилж байгаа хэсгийн талбайн хэмжээ;

19.5.3.тухайн орон сууцны доторх сууцны бус зориулалттай хэсгийг өмчлөгчийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, түүний өмчилж байгаа хэсгийн талбайн хэмжээ;

19.5.4.сууц өмчлөгчийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн жагсаалт;

19.5.5.тухайн орон сууц, дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн насжилтын мэдээлэл

19.5.6.тухайн орон сууцны төлөвлөгөөт урсгал болон их засварын төлөвлөгөө

19.5.7.тухайн орон сууцанд холбогдох улсын байцаагчийн дүгнэлт, акт

19.5.8.орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгө, түүний зарцуулалт, холбогдох тайлан;

19.5.9.хууль заасан бусад.

20 дугаар зүйл.Сууц өмчлөгчийн дангаар өмчлөх болон дундын өмчлөлийн зүйл

20.1.Олон айлын орон сууцны сууц өмчлөгчийн дангаар өмчлөх өмчлөлийн зүйлд Иргэний хуулийн 146.1-д заасан бүрдэл хэсэг болон хэрэглэгчийн тоног төхөөрөмж хамаарна.

Тайлбар: Хэрэглэгчийн тоног төхөөрөмжид тухайн сууцны доторх халаах хэрэгсэл, ванн, душ, угаагуур, жорлон, алчуур хатаагч, агаар сэлгэлтийн тоноглол, цахилгааны тоноглол /залгуур, унтраалга г.м./, холбоо, дохиоллын тоноглол /домофон, галын дохиоллын төхөөрөмж г.м./ тэдгээрийн салбар шугам сүлжээний эхний хаалт /вентиль/ хүртэлх шугам сүлжээ хамаарна.

20.2.Сууц өмчлөгчдийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд орон сууцны гадна хана, даацын хана, багана, доод хонгил, дээвэр, дээврийн хонгил, агааржуулалтын хоолой, түүний тоног төхөөрөмж, гал эсэргүүцэх тоноглол, цахилгаан болон явган шат, аваарын шат, шатны хонгил, техникийн өрөө, сууц хоорондын талбай, тагт, орцны цонх, хаалга, автомат цоож, хяналтын дуран, довжоо, саравч, хог зайлуулах хоолой, тухайн орон сууцны дээрх болон доорх нийтийн зориулалттай усан сан, машины зогсоол, тэдгээртэй адилтгах байгууламж зэрэг эд хөрөнгө хамаарна.

Тайлбар: “техникийн өрөө” гэж орон сууцны инженерийн шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийг байрлуулахад зориулсан, тусгаарласан өрөөг хэлнэ.

20.3.Орон сууцны захиалагч, хөрөнгө оруулагч тухайн орон сууцны түгээх шугам сүлжээ, бохир усны гаргалгааны шугам, дэд өртөө, ус, дулаан дамжуулах төв, орчны тохижилт, хорооллын доторх автозам зэрэг эдгээртэй адилтгах инженерийн барилга, байгууламжийн ашиглалтын хэвийн ажиллагааг хангаж, орон нутгийн өмчид үнэ төлбөргүйгээр шилжүүлнэ.

21 дүгээр зүйл.Орон сууцны засвар, арчлалтын сан

21.1.Орон сууцны ашиглалтын байгууллага нь орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгийн дансыг хөтөлж, өөрийн хөрөнгөөс тусгаарлан, зөвхөн зориулалтын дагуу захиран зарцуулна.

21.2.Орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгө нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

21.2.1.сангийн хөрөнгийн чөлөөт үлдэгдлийг банкинд хадгалуулсны хүү;

21.2.2.санд оруулсан хандив, тусламж;

21.2.3.энэ хуулийн 8.1.3-т заасан аргачлалын дагуу тогтоосон хэмжээгээр сууц өмчлөгчдөөс хуримтлуулах мөнгөн хөрөнгө;

21.2.4.энэ хуулийн 17.2.5-д заасан шимтгэл;

21.2.5.энэ хуулийн 17.2.4-т заасан үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн хуримтлал;

21.2.6.дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг хөлслүүлсэн, түрээслүүлсний орлого;

21.2.7.бусад эх үүсвэр.

21.3.Орон сууцны ашиглалтын байгууллага нь Орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгийн зарцуулалтын болон үйл ажиллагааны тайлангаа аймаг, нийслэлийн Засаг даргад улирал бүр тайлагнана.

21.4.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга Орон сууцны засвар, арчлалтын сангийн хөрөнгийн зарцуулалтын тайланд жил бүр хөндлөнгийн аудит хийлгэж, дүгнэлт гаргуулна.

22 дугаар зүйл.Орон сууцанд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх

22.1.Орон сууцны үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар баригдсан хэсэгт болон оршин суугчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүйгээр энэ хуулийн 23.1-д зааснаас бусад үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж болно.

22.2.Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх тохиолдолд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, сууц өмчлөгч нь хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу эрх бүхий байгууллагаас зохих зөвшөөрлийг авсан байна.

22.3.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн эрх бүхий байгууллага нь иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, сууц өмчлөгчийн эрхийг шууд буюу шууд бус хэлбэрээр хязгаарлахыг хориглоно.

22.4.Орон сууцанд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа иргэн, хуулийн этгээд дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд засвар, үйлчилгээ хийх нөхцөлийг бүрдүүлэх үүрэгтэй.

23 дугаар зүйл.Орон сууцанд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхийг хориглох

23.1.Орон сууцанд барилгын төлөвлөлт, эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлын норм зөрчсөн, мөн дор дурдсан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхийг хориглоно:

23.1.1.химийн хорт болон аюултай бодис үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, ашиглах, устгах;

23.1.2.ахуйн хэрэглээнд шаардагдахаас бусад тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгсэл, галд амархан шатдаг материал үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах;

23.1.3.хурц үнэртэй материал, бодис хадгалах, худалдах;

23.1.4.цацрагийн үүсгүүр, цацрагийн үүсгүүр бүхий багаж, тоног төхөөрөмж, цахилгаан соронзон орон үүсгүүр, нянгийн амьд өсгөвөр, пестицид ашиглах;

23.1.5.даралтат сав, уурын тоног төхөөрөмж ашиглах;

23.1.6.арьс шир, түүхий эд хүлээн авах, худалдах;

23.1.7.зориулалтын бус байранд саун, нийтийн халуун усны болон угаалгын газар, хими цэвэрлэгээ, эмнэлгийн салбар, нийтийн бие засах газар, нийтийн хоолны газар ажиллуулах;

23.1.8.40 дБА-аас их хэмжээний дуу чимээ гаргах;

23.1.9.согтууруулах ундаа үйлдвэрлэх, согтууруулах ундаагаар үйлчлэх;

23.1.10.хууль тогтоомжоор хориглосон бусад үйлдвэрлэл, үйлчилгээ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

24 дүгээр зүйл.Маргаан хянан шийдвэрлэх

24.1.Орон сууцны ашиглалттай холбоотой гомдлыг харьяалах төрийн байгууллагад болон барилгын техникийн хяналт хэрэгжүүлэгч байгууллагад гаргана.

24.2.Гомдлыг хүлээж авснаас хойш 30 хоногийн дотор хянан шийдвэрлэх бөгөөд энэхүү шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргах эрхтэй.

24.3.Энэхүү хуультай холбоотой гомдол гаргах, хянан шийдвэрлэх асуудлыг Захиргааны ерөнхий хууль болон Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу зохицуулна.

24.4.Үнэ, тариф, төлбөр, хураамжийн талаар хэрэглэгчээс гаргасан гомдол, маргааныг холбогдох байгууллага хянан шийдвэрлэж, хариу өгөх үүрэг хүлээнэ.

25 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

25.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

25.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

26 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

26.1.Энэ хуулийг 2019 оны ... сарын ...-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ